OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Asiantuntijalausunto

7.11.2024

VN/33727/2023
VN/33727/2023-OKM-275

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Lisäksi muutettaisiin lakia ammatillisesta koulutuksesta sekä lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta. Lakia valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä muutettaisiin siten, että siellä huomioitaisiin ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin tehtävät muutokset. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksiin, jotka koskevat ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin ja toiminnanohjauksen uudistamista sekä oppimisen tukea.

Toiminnanohjauksen kokeilu

Esityksessä ehdotetaan toteutettavan 1 tammikuuta 2026 alkava ja 31 joulukuuta 2033 loppuva kokeilu ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voidaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta. Kokeilussa osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä olisi muista koulutuksen järjestäjistä poikkeavassa ohjausmenettelyssä. Kokeilussa mukana olevien järjestämislupamenettelyä ja siihen liittyvää normiohjausta kevennettäisiin ja näille koulutuksen järjestäjille annettaisiin laaja tutkintojen järjestämisoikeus. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitäisi neljän vuoden välein koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelut koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua koskevista tavoitteista. Tavoitteet kirjattaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän väliseen sopimukseen, ja tavoitteiden toteutumista seurattaisiin kokeilun aikana. Neuvotteluissa pyrittäisiin yhteensovittamaan kansallisia ja paikallisia tavoitteita. Koulutuksen järjestäjät arvioisivat alueen tarpeita yhdessä keskeisten muiden aluetoimijoiden kanssa ja tekisivät esityksen strategisista tavoitteista. Opetus- ja kulttuuriministeriö toisi keskusteluun kansallisia tavoitteita.

Toiminnanohjauksen kokeiluun valittaisiin koulutuksen järjestäjiä mahdollisimman kattavasti. Valittavien koulutuksen järjestäjien joukon tulisi suuruudeltaan olla sellainen, että kahdenväliset neuvottelut koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä olisivat mahdollisia. Esityksessä ehdotetaan, että kokeiluun valittaisiin enintään 40 koulutuksen järjestäjää. Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien olisi muodostettava sellainen kokonaisuus, jonka perusteella olisi mahdollista arvioida sekä kansallisen että alueellisen laadun ja vaikuttavuuden kehittymistä. Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien valinta perustuisi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, Karvin, tekemään pisteytykseen. Pisteytyksen perusteista säädettäisiin lailla. Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi lisäksi huolehdittava kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä valitessa, että kokeiluun osallistuvien ko-

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

konaisuus olisi riittävän monipuolinen tutkintotarjonnaltaan ja valtakunnallisesti riittävä opiskelijavuosimäärältään. Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi huolehdittava, että kokeiluun osallistujia olisi molemmilla kansalliskielillä, ja että kokeiluun osallistuisi sekä julkisoikeudellisia että yksityisoikeudellisia koulutuksen järjestäjiä. Kokeiluun osallistuvalla koulutuksen järjestäjällä olisi lisäksi oltava riittävät taloudelliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseksi. Valituksi voisi tulla myös muu kuin monialainen järjestäjä, jos koulutuksen järjestäjällä olisi erikoistunutta osaamista tai se olisi muutoin merkittävä alueellinen tai kansallinen toimija ja sillä olisi lisäksi kokeilun edellyttämää kyvykkyyttä kokeiluluvan mahdollistamaan laajempaan toimintaan.

Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat korvattaisiin määräajaksi kokeiluluvilla. Kokeiluluvat korvaisivat olemassa olevat järjestämisluvat kokeilun voimassaolon ajaksi. Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja. Lisäksi koulutusta voisi järjestää tarvittaessa myös työvoimakoulutuksena ja englannin kielellä.

Rahoitusjärjestelmä

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta sekä harkinnanvaraisesta rahoituksesta.

Toteumiin perustuvan laskennallisen perusrahoituksen rahoitusosuudet muodostuisivat toteutuneista opiskelijavuosista, joiden osuus olisi 50 prosenttia, suoritetuista tutkinnon osista ja tutkinnoista, joiden osuus olisi 30 prosenttia, valmistuneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta, joiden osuus olisi 18 prosenttia, sekä opiskelijapalautteesta ja työelämäpalautteesta, joiden osuus olisi yhteensä 2 prosenttia. Toteumatietoina käytettäisiin kahden varainhoitovuotta edeltävän heinäkuun 1. päivän ja kesäkuun 30. päivän välille sijoittuvan ajanjakson tietoja.

Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin ja ohjausvaikutusta parannettaisiin karsimalla merkittävästi painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia, sekä keskittämällä jäljelle jäävät kustannusvaikutuksia tasaavat painotus- ja korotustekijät opiskelijavuosirahoitukseen. Toteutuneita opiskelijavuosia painotettaisiin jatkossa tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisellä. Lisäksi niitä painotettaisiin opiskelijan lähtötasolla, joka olisi uusi kerroin. Toteutuneita opiskelijavuosia korotettaisiin vaativan erityisen tuen ja majoituksen järjestämisellä. Lisäksi säilytettäisiin nykytilaa vastaavasti tutkintotyyppikerroin, jolla alennetaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitusta suhteessa perustutkintoihin.

Harkinnanvaraisella rahoituksella rahoitettaisiin jatkossa eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset, strategisen kehittämisen rahoitus, koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset sekä edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut. Harkinnanvarainen rahoitus olisi osa yleiskatteellista valtionosuusrahoitusta.

Muu ammatillinen koulutus ja henkilöstökoulutus

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen muuta ammatillista koulutusta, joka on sellaista ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen, sekä henkilöstökoulutusta koskevat lain kohdat kumottaisiin. Ammatillisena koulutuksena ei siten voisi enää jatkossa järjestää ammatillista osaamista syventävänä tai täydentävänä koulutuksena järjestettävää muuta ammatillista koulutusta, eikä henkilöstökoulutusta. Ammatillista osaamista syventävänä tai täydentävänä koulutuksena järjestettävää muuta ammatillista koulutusta voisi kuitenkin järjestää kolmen vuoden siirtymäajan.

Oppimisen tuki

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijalla olisi oikeus oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki olisi opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta, mitä opiskelija tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuesta säädettäessä kumottaisiin säännös oppimisvalmiuksia tukevista opinnoista. Oppimisen tuki toteutettaisiin matalan kynnyksen tukiopetuksena, tukena ja ohjauksena ja sitä tulisi olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia.

Lisäksi säädettäisiin oikeudesta erityiseen tukeen. Opiskelijalla olisi oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, sairauden tai vamman vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Erityinen tuki

olisi erityisopettajan antamaan erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki olisi erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Pääasialliset vaikutukset

Ammatillisen koulutuksen kokeilulla ja rahoitusjärjestelmän uudistamisella ei olisi suoria vaikutuksia valtion- tai kuntatalouteen. Ehdotuksella on vaikutuksia koulutuksen järjestäjiin. Esityksessä ehdotetaan uudistettavan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä, millä on vaikutusta siihen, miten ammatillisen koulutuksen määräraha jakaantuu koulutuksen järjestäjien kesken.

Hallitusneuvos Anna Kankaanpää

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi Erityisavustaja Anita Westerholm
Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen
Ylijohtaja Petri Lempinen